

O maloprodajnoj cijeni naftnih derivata pisao sam pred tridesetak dana. Ipak, kako cijena nafte na svjetskom tržištu i dalje raste, centralno je pitanje u Hrvatskoj postalo: maloprodajna cijena benzina.

Cijena nafte će se na svjetskom tržištu kretati sukladno politici SAD-a, u prvom redu, te stopama rasta privredne aktivnosti Kine ali i Indije. Upravljanje cijenama nije nepoznata priča u ekonomiji. Zapravo sve se svodi na nivo cijena, odnosno relativni odnos cijena.

Druga se priča zove: nedovoljni kapaciteti za eksploataciju nafte koji su instalirani u zemljama bliskog istoka ali i ostalih zemalja izvoznica nafte, ali u manjoj mjeri. Strane investicije na području eksploatacije nafte za arapski su svijet izraz ekonomske i političke nesamostalnosti. Što se tiče tehnološkog nivoa u najnepovoljnijoj je poziciji Irak koji je godinama bio pod embargom.

Rat u Iraku i ostanak američke vojske dodatno traumatizira stanje i to ne samo u Iraku već kod muslimanskog svijeta općenito. Troškovi koji pri tom nastaju očekuje se da budu pokriveni naftom.

Općenito od 1973. godine nafa je bitno izmjenila svijet. Proizvođače nafte učinila je bogatijima, bogate još bogatijima, a cijenu su platili siromašni koji su danas još siromašniji.

Ipak, treba reći da se ne radi samo o nafti radi se o energiji kao takvoj.

Gdje je Hrvatska u tome?

Najprije malo šale. Smanjenje industrijske proizvodnje predstavlja mudar čin jer se smanjuje potrošnja nafte ali i svih ostalih energenata. Ova politika nam je omogućila miran život i država nije morala izdvajati sredstva za izgradnju novih energetske kapaciteta. Nezaposleni, penzioneri i oni na «minimalcu» zapravo i nisu veliki potrošači benzina pa, prema tome, povećanje cijena nafte neće im bitnije smanjiti standard.

Rasprave o tome što bi trebala učiniti Vlada prilično su nebitne. Otuda i naslov ovog teksta: Labuđi pjev.

Najprije valja reći da izjava prestavnika vlasti kako su trošarine u Hrvatskoj na naftne derivate manje nego u Europskoj uniji su točne samo ako se promatra iznos trošarina per se. Ako se, međutim, promatra iznos trošarina i dohodak per capita tada je stanje upravo suprotno. Nadalje, u maloprodajnoj cijeni nafte nalaze se i druga davanja, a potrošaču je irelevantno da li plaća trošarinu ili neki drugi namet. Još davne 1992. godine sam govorio da je potrebno voditi konkurentsku poreznu politiku kada su u pitanju naftni derivati. Prvi je razlog vrlo duga granica i stoga mogućnost da vlastiti porezni namet «izvezemo», a drugi: potojanje viška (neiskorištenih) prerađivačkih kapaciteta. Danas su se stvari malo izmjenile glede drugog razloga ali je činjenica da se u Hrvatskoj nalaze kapaciteti za preradu nafte pa to, bez obzira što je INA prodana, ne bi trebalo ignorirati.

Zaključak je jasan: gospodo dovedite cijenu nafte na razinu koja će ostvarivati ekonomske ciljeve ove zemlje.

Vaće smanjenje trošarina na naftne derivate nije dugoročno gledano realno rješenje. Naime, smanjenje jednog poreza valja kompenzirati povećanjem drugih poreza. Državni proračun boluje od kronične bolesti zvane deficit što se ogleda u rastu javnog duga. Postavlja se pitanje kako riješiti problem deficita?

Pri tome valja imati u vidu da su trošarine porezi koji se nameću neelastičnim proizvodima koji nisu u košarici socijalnih proizvoda. Ovo znači da trošarine smanju regresivnost poreznog sustava (hrvatski porezni sustav je naglašeno regresivan). Trošarine se uvode i na proizvode čija se potrošnja želi smanjiti kao što su to cigarete. Pri tome valja istaći da je fiskalni značaj trošarina u Hrvatskoj vrlo značajan.

Bogate će zemlje vjerojatno krenuti putem smanjenja trošarina, što nerazvijene zemlje tipa Hrvatske neće moći pratiti. Vožnja automobila će postati ipak potrošnja višeg reda i to valja imati u vidu.

Rješenje vidim u uvođenju besplatnog javnog saobraćaja čime se postižu socijalni ciljevi ali i veća protočnost postojeće saobraćajne infrastrukture.

Dugoročno valja donijeti strategiju razvoja energetskog sektora što nije moguće ako nemate strategiju razvoja zemlje. I tako se vraćamo na naslov: labuđi pjev.